

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Ректор Західноукраїнського
національного університету**

доктор економічних наук, професор

Оксана ДЕСЯТНЮК
« 16 » *листопада* 2023 р.

Висновок

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
докторської дисертації Ткачика Федора Петровича на тему:
«Новітня архітектура фіскального федералізму»
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит
(072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
галузі знань 07 – Управління та адміністрування)**

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор О. І. Тулай

доктор економічних наук, професор З. М. Лободіна

доктор економічних наук, доцент Б. С. Малиняк

провели попередню експертизу докторської дисертації Ткачика Федора Петровича (науковий консультант – доктор економічних наук, професор Крисоватий Андрій Ігорович) та прийняли таке рішення.

Актуальність теми. В сучасних умовах розвиток держави, регіонів і територіальних громад потребує комплексного підходу щодо науково-теоретичного й практичного обґрунтування ролі органів державного

управління та місцевого самоврядування в процесі нарощування їхніх фінансових ресурсів. В цьому контексті важливу роль відіграє оптимальне використання зазначеними суб'єктами публічного управління фінансальних інструментів та ефективний розподіл повноважень і відповідальності між ними з метою забезпечення сталого соціального-економічного розвитку держави та територіальних громад. Слід відзначити, що повноваження органів місцевого самоврядування щодо покращення фінансової самодостатності територіальних громад є певною мірою обмежені, що негативно впливає на процес прийняття фінансальних рішень та є причиною уповільнення демократичних трансформацій в країні. З огляду на це, виняткової актуальності набуває питання модифікації процесів децентралізації в Україні на засадах фінансального федералізму.

В умовах правового режиму воєнного стану в Україні проблеми розвитку територіальних громад загострилися, спостерігається економічна нестабільність, посилюється боргова залежність, знижується рівень доходів населення, зменшується обсяг інвестицій та інновацій, посилюються міграційні процеси, ускладнюються умови ведення підприємницької діяльності та, як наслідок, знижуються податкові надходження до державного й місцевих бюджетів, а також зазнають пошкодження важливі об'єкти інфраструктури, що потребує додаткових фінансових ресурсів на їхнє відновлення. Використовуючи парадигму архітекtonіки фінансального федералізму в Україні можливо досягти стабілізації й покращення розвитку економіки держави і територіальних громад. Розвиток фінансального федералізму сприятиме оптимізації розподілу фінансових ресурсів, повноважень та відповідальності між органами державної влади і місцевого самоврядування на засадах субсидіарності, транспарентності, справедливості, автономії, взаємозалежності тощо в контексті забезпечення суспільного добробуту та досягнення пріоритетних цілей розвитку України у тактичній та стратегічній перспективі.

Враховуючи зазначене, зростає актуальність питання формування нових теоретико-методологічних і практичних положень фінансального федералізму, обґрунтування його архітекtonіки, розробки новітніх пріоритетів використання

в українській системі міжбюджетних відносин в умовах протидії ризикам воєнного часу. Раціональне застосування архітекtonіки фіскального федералізму в країні здатне зміцнити фінансову спроможність органів місцевого самоврядування для вирішення актуальних завдань економічного і соціального розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація підготовлена відповідно до планів науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету в межах науково-дослідних тем: «Напрями формування податкової політики України в контексті фіскальної децентралізації та розширення бази оподаткування» (державний реєстраційний номер 0115U002335), де запропоновано напрями підвищення ефективності державної політики фіскальної децентралізації в Україні; «Фіскальні виклики та асиметрії в умовах трансформації публічних фінансів: українські реалії» (державний реєстраційний номер 0117U000146), де систематизовано пріоритети розвитку бюджетно-податкової політики в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду; «Фіскально-регулюючі домінанти забезпечення митної безпеки в Україні» (державний реєстраційний номер 0119U100529), в межах якої обґрунтовано використання податкового інструментарію забезпечення фіскальної безпеки держави; «Діджиталізація фіскального простору в контексті забезпечення національної безпеки України» (державний реєстраційний номер 0121U109486), у межах виконання теми автором розроблено теоретико-концептуальні підходи до цифрової трансформації фіскального простору держави в контексті забезпечення ефективного функціонування всіх його суб'єктів; «Домінанти управлінського обліку в умовах діджиталізації для забезпечення економічної безпеки України у воєнний і післявоєнний періоди» (державний реєстраційний номер 0123U101580), де досліджено актуальні аспекти податкового стимулювання бізнесу в регіоні в умовах цифрової трансформації економіки; «Пріоритети фіскальної політики України в умовах дивергенцій митно-податкових

інститутів» (державний реєстраційний номер 0122U000765), де запропоновано перспективи використання доміант фіскальної децентралізації та фіскального федералізму в українській практиці; «Механізм активізації бізнес-середовища як суб'єкта трансформації міст України на засадах сталого розвитку та впровадження смарт-технологій» (державний реєстраційний номер 0119U101365), у межах якої обґрунтовано використання фіскальних інструментів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методологічних і практичних засад формування та функціонування архітекtonіки фіскального федералізму в контексті забезпечення соціально-економічного розвитку держави й територіальних громад.

Реалізація мети дослідження передбачала визначення й вирішення таких завдань:

- обґрунтувати теоретичний зміст фіскальної політики в контексті забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку держави, регіонів й територіальних громад;
- розвинути науково-концептуальні положення фіскального федералізму;
- ідентифікувати й охарактеризувати складові архітекtonіки фіскального федералізму;
- узагальнити науково-концептуальні положення фіскального федералізму для визначення його ролі у формуванні сталого розвитку територіальних громад;
- поглибити методологічні засади наукового осмислення архітекtonіки фіскального федералізму з використанням основних категорій діалектики, інституційного, системного й інформаційного підходів;

- систематизувати методологічні підходи до формування фіскального потенціалу та податкоспроможності місцевих бюджетів на основі реалізації фіскального федералізму;
- провести моніторинг впливу інструментів фіскального федералізму на стимулювання соціально-економічного розвитку територіальних громад в Україні;
- оцінити практику здійснення фінансового вирівнювання місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів;
- змодельовати вплив елементів архітекtonіки фіскального федералізму на формування та зміцнення фіскального потенціалу територіальних громад;
- охарактеризувати передумови та характерні риси фіскального федералізму у централізованій та децентралізованій системах країн Європейського Союзу задля напрацювання рекомендацій щодо використання в українській практиці;
- виявити переваги та недоліки функціонування фіскального федералізму в США та систематизувати перспективи їхньої імплементації в українську практику міжбюджетних відносин;
- визначити ключові особливості фіскального федералізму у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів на базі удосконалення адміністрування податку на майно;
- здійснити моніторинг ризиків фіскального федералізму в Україні й запропонувати тактичні та стратегічні вектори їхньої мінімізації;
- запропонувати новітні пріоритети реалізації архітекtonіки фіскального федералізму та обґрунтувати її роль у забезпеченні суспільного добробуту й сталого економічного розвитку;
- обґрунтувати перспективи соціально-економічного розвитку територіальних громад України з урахуванням SWOT-аналізу інструментів фіскального федералізму.

Об'єктом дослідження є фінансовий федералізм.

Предмет дослідження — науково-теоретичні, методологічні та практичні засади формування новітньої архітектури фінансового федералізму.

Методологія та методи дослідження. Методологія дослідження базується на діалектичному, інституційному, системному, інформаційному підходах, відповідно до яких елементи архітектури фінансового федералізму розглядаються в нерозривному, логічному зв'язку та причинно-наслідковій зумовленості.

Методологічне підґрунтя дисертації збагачене основними положеннями класичної та неокласичної теорій, теоріями суспільних благ, інституціоналізму, конкурентних переваг регіону, муніципального дуалізму, інформаційної асиметрії, фінансового федералізму, фінансової децентралізації, людського капіталу. Під час дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: теоретичного узагальнення, наукової абстракції, порівняння, аналогії, аргументації – для формування понятійно-категоріального апарату дослідження; історичний і логічний – для обґрунтування взаємозв'язку та взаємозалежності фінансового федералізму і соціально-економічного розвитку територіальних громад; систематизації й узагальнення – при концептуалізації, окресленні генезису й архітектури фінансового федералізму; структурно-функціональний — для визначення складових фінансової політики в системі забезпечення сталого розвитку місцевого самоврядування; економіко-статистичного аналізу, індукції та дедукції, аналізу та синтезу – для вивчення прагматичних аспектів формування фінансового потенціалу територіальних громад.

У дисертаційній роботі широко використано системно-функціональний, функціонально-структурний, комплексний, компаративний і графічний методи, за допомогою яких пояснено більшість фінансових явищ і процесів.

Застосування методів планування, оптимізації та стратегічного аналізу дало можливість згенерувати перспективи соціально-економічного розвитку територіальних громад на базі реалізації в Україні новітньої архітектури фінансового федералізму.

Інформаційно-фактологічною базою дисертаційної роботи є закони України, інші нормативно-правові акти України й зарубіжних держав, статистична інформація Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Державного веб-порталу бюджету для громадян, органів місцевого самоврядування в Україні, Світового банку, Європейського статистичного бюро, аналітичні огляди Організації економічного співробітництва і розвитку, інших міжнародних організацій, матеріали аналітичних оглядів та науково-практичних конференцій, монографії, статті й інші праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблематики дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш вагомі результати, які визначають наукову новизну дослідження, полягають у такому:

вперше:

– визначено поняття «архітектура фінансового федералізму» як інституційно-функціональну парадигму співпраці органів державного управління та місцевого самоврядування в процесі розподілу фінансових ресурсів, повноважень і відповідальності в контексті оптимізації акумулювання й використання коштів державного та місцевих бюджетів з метою вдосконалення соціально-економічного розвитку держави, регіонів і територіальних громад. Аргументовано, що ефективність забезпечення суспільного добробуту й сталого економічного розвитку територіальних громад в Україні залежить від кооперації зусиль відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері публічного управління на засадах фінансового федералізму;

– обґрунтовано науково-методологічні підходи до дослідження фіскального федералізму, що базуються на фінансовій теорії та філософському пізнанні фіскальної політики, передбачають використання діалектичного, системного, інституційного та інформаційного підходів у контексті виявлення закономірностей та суперечностей імплементації фіскального федералізму в систему міжбюджетних відносин. Такий концепт дав змогу розкрити причинно-наслідкові зв'язки функціонування архітекtonіки фіскального федералізму та сформувані новітні пріоритети її реалізації в українських реаліях;

– запропоновано науково-практичні підходи до оцінювання впливу фіскального федералізму на забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад на основі проведення стратегічного аналізу відповідних чинників формування їхнього фіскального потенціалу. Це дало можливість виявити потенційні фактори активізації економічного розвитку та інвестиційного забезпечення територіальних громад на основі ефективного використання фінансових ресурсів і фіскальних преференцій органами місцевого самоврядування;

удосконалено:

– наукові підходи до визначення архітекtonіки фіскального федералізму через аналіз і синтез її основних елементів на базі використання моделей децентралізованого, дуалістичного, кооперативного та комбінованого фіскального федералізму. Це підтвердило гіпотезу про необхідність та доречність пріоритетного використання симбіозу податкових і позикових інструментів архітекtonіки фіскального федералізму для досягнення цілей сталого розвитку територіальних громад в період протидії ризикам воєнного стану. Аргументовано, що в умовах фінансової децентралізації та міграції людського капіталу фіскальний федералізм здатний диверсифікувати фіскальні можливості місцевих рад щодо забезпечення ефективного розвитку територіальних громад;

– науково-методичні засади дослідження фіскального потенціалу територіальних громад, що ґрунтуються на поглибленні методологічних підходів фінансової науки в контексті вивчення кореляції формування доходів бюджетів місцевого самоврядування за рахунок відповідних інструментів і методів архітекtonіки фіскального федералізму. Це сприятиме підвищенню фінансової спроможності місцевих бюджетів, а також ефективному використанні податкових інструментів архітекtonіки фіскального федералізму на базі диверсифікації фіскальних повноважень щодо більш автономного адміністрування місцевих податків і зборів, забезпечення адекватної податкової конкуренції, формування сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату, стимулювання підприємницької діяльності в напрямку забезпечення продуктивної зайнятості; скоординованої реалізації місцевих ініціатив щодо використання грантів та інших інструментів міжнародної фінансової допомоги;

– теоретико-прагматичні підходи щодо активізації логічного використання інструментів в процесі впливу на формування й нарощування фінансового потенціалу територіальних громад. Запропонований підхід ґрунтується на кращому світовому досвіді та передбачає трансформацію нормативу зарахування податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів; закріплення виключних повноважень щодо спільного адміністрування податку на майно органами місцевого самоврядування з податковими органами; делегування відповідних повноважень органам місцевого самоврядування для здійснення всебічного моніторингу цільового використання надходжень від акцизного й екологічного податку; безпосередню участь місцевих рад у процесі отримання позик і грантів міжнародних фінансових організацій для забезпечення добробуту членів територіальних громад;

– теоретико-організаційні аспекти посилення суб'єктності органів місцевого самоврядування в залученні ресурсів міжнародної фінансової допомоги за рахунок розширення фіскальних повноважень і відповідальності щодо прийняття ними відповідних, логічно обґрунтованих рішень. В період

поглиблення фінансової децентралізації в Україні відкриваються ширші можливості для акумулювання надходжень до місцевих бюджетів і водночас послаблюється контроль держави за формуванням, раціональним й ефективним використанням таких коштів. Запропонований підхід сприятиме розширенню повноважень органів місцевого самоврядування щодо укладання угод для спільної реалізації суспільно-значущих проєктів за рахунок коштів міжнародного фінансового співробітництва;

набули подальшого розвитку:

– наукові засади визначення сутності «фіскального федералізму» у розрізі таких теоретичних підходів як: процес гармонізації міжбюджетних відносин за умови делегування фінансової самостійності органам місцевого самоврядування через застосування наявних і потенційно можливих фіскальних інструментів задля ефективної реалізації пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку держави і територіальних громад; інструмент забезпечення єдності й самостійності бюджетів різних ланок відповідно до їхніх функцій і повноважень на засадах соціально-політичної та економічної доцільності; спосіб оптимального використання ресурсного потенціалу територіальних громад для нарощування доходів місцевих бюджетів на основі взаємоузгоджених податкових повноважень між органами державного управління та місцевого самоврядування;

– теоретико-організаційні засади підвищення ролі фіскального федералізму стосовно ефективного оподаткування нерухомого майна в Україні. Запропоновано розширити фіскальні повноваження органів місцевого самоврядування в частині самостійного встановлення ставок, визначення бази, використання пільг та інших елементів податку на нерухоме майно, ураховуючи тип, стан, місцезнаходження, оціночну вартість об'єкту нерухомості, актуальні дані реєстру майна, що підлягає оподаткуванню, податкоспроможність платників податку тощо. Запропонований підхід відкриває новий спектр можливостей для співпраці органів місцевого самоврядування і Державної податкової служби України у контексті

ефективного здійснення процедур обліку платників податку на нерухоме майно, справляння податку на нерухоме майно, контролю за його декларуванням і своєчасною сплатою до місцевих бюджетів, а також моніторингу використання відповідних надходжень для задоволення потреб жителів територіальних громад;

– теоретико-методичні засади підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів за рахунок імплементації правил фіскального федералізму, узгодження та закріплення відповідних повноважень між суб'єктами архітектури фіскального федералізму. Це сприятиме реалізації ініціатив щодо спрямування бюджетних коштів на розвиток людського капіталу на засадах субсидіарності, справедливості й прозорості, а також покращить процедури залучення громадськості до бюджетного процесу, посилюючи спільну відповідальність за оптимальний розподіл і ефективне використання бюджетних коштів територіальних громад;

– науково-практичні засади протидії ризикам фіскального федералізму з урахуванням кращих практик зарубіжних країн. Аргументовано, що основні ризики фіскального федералізму можуть проявитися через зростання уваги суб'єктів публічного управління на задоволенні локальних інтересів, а також через посилення диференціації розвитку територіальних громад в Україні. Запропонований підхід дав змогу сформулювати напрямки протидії ймовірним ризикам фіскального федералізму, основними серед яких є такі: удосконалення організаційно-правового забезпечення розподілу фінансових ресурсів, повноважень і відповідальності між органами державного управління та місцевого самоврядування на базі принципів фіскального федералізму; підвищення прозорості бюджетного процесу та залучення громадськості до управління ним; формування сталості комунікації та співпраці відповідних органів державного управління, місцевого самоврядування і платників податків у сфері виконання функціональних обов'язків; активізація процедур використання цифрових технологій фіскального адміністрування в механізмі акумулювання та розподілу бюджетних ресурсів територіальних громад;

розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері адміністрування місцевих податків і зборів; побудова якісної системи управління фіскальними ризиками, що забезпечить достатній обсяг фінансових ресурсів для реалізації важливих функцій держави та органів місцевого самоврядування.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені в дисертації теоретичні положення й методологічні підходи до вдосконалення фіскальної політики на основі фіскального федералізму одержали практичне застосування в діяльності органів державного управління, місцевого самоврядування та практичних установ. Одержані в процесі дисертаційного дослідження наукові результати прийняті до впровадження Комітетом Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (довідка № 126-01/1161 від 17.10.2022 р.), Департаментом оподаткування юридичних осіб Державної податкової служби України (довідка № 1409/6/99-00-04-02-01-06 від 08.11.2022 р.), Тернопільською міською радою (довідка № 176/01 від 13.10.2022 р.), Управлінням Державної казначейської служби України в м. Тернополі (довідка № 5-06-06/627 від 29.06.2023 р.), Дунаєвецькою міською радою (довідка № 01.02/2139 від 31.10.2023 р.); ТОВ «Уайт Консалтинг» (довідка № 1 від 22.07.2023 р.), а також Західноукраїнським національним університетом при викладанні дисциплін циклу професійної підготовки (довідка № 126-28/11775 від 28.08.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною науковою роботою, в якій розкрито авторський підхід до розроблення теоретичних, методологічних і практичних засад функціонування та імплементації новітньої архітектоніки фіскального федералізму в українську практику в контексті забезпечення соціально-економічного розвитку держави і територіальних громад.

Внесок автора в колективно опублікованих працях конкретизовано у списку публікацій. Теоретичні узагальнення, висновки і пропозиції, які виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні узагальнення, наукові розробки й аналітичні результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах, круглих столах: «Актуальні проблеми використання потенціалу економіки України: світовий досвід та вітчизняні реалії» (м. Дніпро, 2019 р.), «Сучасні проблеми та перспективи розвитку міжнародних економічних відносин і світового господарства» (м. Сатанів, 2019 р.), «International Scientific and Practical Conference Modern determination of the fiscal policy: local and international dimension» (м. Тернопіль, 2019 р.), «International Scientific Conference Information potential of socio-economic development of the state and regions» (м. Громадка, Польща, 2020 р.), «10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies» (м. Деггендорф, Німеччина, 2020 р.), «Проблеми та перспективи фінансової політики в умовах пандемічних процесів» (м. Тернопіль, 2020 р.), «Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції» (м. Ірпінь-сміт Ворохта, 2020 р.), «Актуальні питання ефективного функціонування економічних систем: особливості, тенденції та перспективи» (м. Хмельницький, 2021 р.), «Фінансова політика України: можливості та обмеження в умовах глобальних економічних шоків» (м. Київ, 2021 р.), «Формування конкурентоспроможності національної економіки: трансформації в умовах розвитку інновацій» (м. Запоріжжя, 2021 р.), «Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір» (м. Тернопіль, 2021 р.), «Перспективи розвитку економіки країни: світовий та національний аспекти» (м. Одеса, 2021 р.), «Formation of innovative potential of world science» (м. Тель-Авів, Держава Ізраїль, 2022 р.), «Восьмі Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія» (м. Тернопіль, 2022 р.), «Фінансові

інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації» (м. Хмельницький-м. Херсон, 2022 р.), «Features of the development of modern science in the pandemic's era» (м. Берлін, Німеччина, 2022 р.), «Formation of innovative potential of world science» (м. Тель-Авів, Ізраїль, 2022 р.), «Антикризове регулювання економіки у 2023 році: теорія та практика в умовах європейської інтеграції України» (м. Одеса, 2023 р.), «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м. Тернопіль, 2023 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 57 наукових праць, у тому числі: 1 одноосібну монографію обсягом 20,2 друк. арк., 2 публікації у колективних монографіях, 30 статей у наукових фахових виданнях України (у тому числі 2 статті у виданнях, що внесені до реєстру міжнародних баз Web of Science), 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав (з них 1 стаття – у виданні, що внесене до реєстру міжнародної наукометричної бази Scopus) і 22 наукових праці, в яких додатково відображено наукові результати дисертації (з них 1 публікація у виданні, що проіндексовано в міжнародній наукометричній базі Scopus).

Загальний обсяг наукових праць становить 61,16 д. а., з них опублікованих автором особисто – 51,17 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (531 найменування на 55 сторінках), 30 додатків на 43 сторінках, містить 20 таблиць і 74 рисунки. Основний текст розміщено на 372 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 469 сторінок.

Список публікацій за темою докторської дисертації

Наукові праці, які відображають основні наукові результати дисертації:

1. Ткачик Ф. П. Фіскальний федералізм в Україні: теорія, методологія, практика : моногр. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 348 с. (20,2 д.а.).

2. Формування фіскального простору України в умовах глобалізаційних дисбалансів : моногр. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 217-230 (особистий внесок здобувача: п. 4.1 «Моніторинг акумулювання бюджетних ресурсів: українські реалії», п. 4.3 «Бюджетне регулювання в умовах перманентного дефіциту фінансових ресурсів», п. 8.2 «Напрями формування фіскального простору в Україні на засадах бюджетно-податкового регулювання та імплементації європейського досвіду») (1,61 д.а.).

3. Krysovatyu A., Desyatnyuk O., Tkachyk F. Theoretical logos of fiscal decentralization in the conditions of permanent transformation of interbudgetary relations. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Vol. 2. Issue 43. P. 63–70 (особистий внесок здобувача: побудовано структурно-логічну схему впливу ключових домінант фіскальної децентралізації на розвиток територіальних громад в Україні) (0,29 д.а.) (Scopus, Web of Science).

4. Gontareva I. V., Hutsul I. A., Tkachyk F. P., Miroshnik O. Y. Fiscal efficiency of administration of duties in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2018. Т. 3. № 26. С. 133–142 (особистий внесок здобувача: запропоновано заходи щодо підвищення ефективності адміністрування мита до бюджету) (0,2 д.а.) (Web of Science).

5. Ambryk L. P., Hutsul I. A., Tkachyk F. P. Tax consulting: theoretical dominants, problems and prospects for development in Ukraine. *Economic and Law Paradigm of Modern Society*. 2018. Issue 2. P. 60–67 (особистий внесок здобувача: обґрунтовано пріоритети покращення сервісу інформаційно-консультаційної роботи в сфері оподаткування задля підвищення рівня податкової культури в суспільстві) (0,21 д.а.).

6. Ткачик Ф. П., Гуцул І. А. Митні та податкові регулятори зовнішньоекономічної діяльності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. 2013. № 24. С. 132-136 (особистий внесок здобувача: досліджено актуалітети податкового регулювання діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин) (0,21 д.а.).

7. Ткачик Ф. П. Організаційно-правове забезпечення податкового консультування в Україні, Польщі та Чехії. *Світ фінансів*. 2014. Вип. 3. С. 155–162 (0,68 д.а.).

8. Ткачик Ф. П., Дармопук І. В. Податкове консультування як спосіб мінімізації ухилення від оподаткування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2014. Вип. 9. Ч. 5. С. 204–208 (особистий внесок здобувача: систематизовано основні риси податкового консультування в контексті формування податкової грамотності та культури платників) (0,33 д.а.).

9. Ткачик Ф. П., Крисовата К. В. Моніторинг діяльності фіскальних органів у сфері роз'яснення митного законодавства та мінімізації митних ризиків. *Економіст*. 2015. № 5. С. 10–13 (особистий внесок здобувача: здійснено моніторинг роз'яснювальної роботи з питань реалізації митної та податкової політики задля втілення превентивних ініціатив щодо мінімізації фіскальних ризиків) (0,35 д.а.).

10. Ткачик Ф. П. Трансфертне ціноутворення як об'єкт моніторингу податкових консультантів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2015. Вип. 15. Ч. 3. С. 148–151 (0,51 д.а.).

11. Ткачик Ф. П., Лапка Р. В., Невідома Д. Р. Фінансова децентралізація в Україні: бюджетно-податковий аспект. *Сталий розвиток економіки*. 2016. № 1. С. 37–43 (особистий внесок здобувача: сформульовано перспективи вдосконалення та реформування податкового забезпечення фінансової децентралізації в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду) (0,25 д.а.).

12. Ткачик Ф. П., Хома Х. А. Податковий контроль у сфері виявлення ризиків з ПДВ. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 2. С. 113–123 (особистий внесок здобувача: досліджено сутність та роль податкових ризиків у системі податкового контролю) (0,37 д.а.).

13. Ткачик Ф. П. Удосконалення податкового контролю в Україні у контексті протидії ухиленню від оподаткування. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 4. С. 133–137 (0,59 д.а.).

14. Ткачик Ф. П. Соціально-психологічні аспекти розвитку податкового консультування в Україні. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 2. С. 118–127 (0,74 д.а.).

15. Ткачик Ф. П., Гуцул І. А., Зінкевич А. В. Особливості адміністрування і аудиту акцизного податку з пива солодового. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 3 (56). С. 69–79 (особистий внесок здобувача: визначено та обґрунтовано чинники, які впливають на адміністрування акцизного податку до бюджету) (0,24 д.а.).

16. Ткачик Ф. П., Гуцул І. А. Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 5. Ч. 2. С. 126–130 (особистий внесок здобувача: обґрунтовано взаємозв'язок митної та податкової політик в контексті впливу на формування фіскальної безпеки держави) (0,29 д.а.).

17. Ткачик Ф. П., Дмитрів В. І. Адміністрування майнових податків в українській та світовій фіскальній практиці. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 415–420 (особистий внесок здобувача: систематизовано принципи майнового оподаткування, досліджено фіскально-регулюючу роль податку на нерухоме майно та земельного податку у забезпеченні фінансової компоненти місцевого розвитку) (0,32 д.а.).

18. Ткачик Ф. П., Остапчук В. О. Європейські пріоритети оподаткування доходів фізичних осіб. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 2 (63). С. 77–87 (особистий внесок здобувача: запропоновано пріоритети удосконалення процедур оподаткування доходів фізичних осіб в Україні) (0,4 д.а.).

19. Бондаренко Є. П., Ткачик Ф. П. Формування митної безпеки держави в умовах активізації міждержавних торговельних конфліктів. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 44. С. 158–164 (особистий внесок здобувача: запропоновано заходи стратегічного та тактичного характеру щодо посилення фіскальної безпеки держави в умовах ризиків міжнародних економічних відносин) (0,37 д.а.).

20. Ткачик Ф. П. Науково-концептуальні положення розвитку фіскального федералізму в Україні. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2020. № 3 (74). С. 200–206 (0,78 д.а.).

21. Десятнюк О. М., Ткачик Ф. П. Роль податкового потенціалу в розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 1 (66). С. 77–88 (особистий внесок здобувача: проведено моніторинг компонентного формування податкової спроможності місцевих бюджетів в Україні, обґрунтовано шляхи протидії фіскальним ризикам, що здійснюють вплив на ефективний розвиток органів місцевого самоврядування) (0,42 д.а.).

22. Ткачик Ф. П. Моніторинг дотаційності бюджетів об'єднаних територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/398> (0,65 д.а.).

23. Ткачик Ф. П. Організаційно-правові детермінанти фіскальної політики на державному та місцевому рівнях. *Держава та регіони*. 2021. № 3 (120). С. 128–133 (0,8 д.а.).

24. Ткачик Ф. П. Інформаційне забезпечення діяльності податкових органів на державному і територіальному рівнях. *Бізнес-Навігатор*. 2021. Вип. 4 (65). С. 122–127 (0,65 д.а.).

25. Ткачик Ф. П. Архітектоніка міжбюджетних трансфертів та їх вплив на фінансову самостійність регіонів. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 85–90 (0,71 д.а.).

26. Крисоватий А. І., Ткачик Ф. П. Еволюційна парадигма фіскального федералізму: трансформація досвіду США в український децентралізм. *Бізнес Інформ*. 2021. № 8. С. 109–116 (особистий внесок здобувача: здійснено

моніторинг ризиків та ефектів фіскального федералізму для цілей імплементації його основних домінант в українську практику) (0,47 д.а.).

27. Ткачик Ф. П., Валігура В. А., Дмитрів В. І. Фіскально-регулюючий потенціал податку на доходи фізичних осіб. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/602> (особистий внесок здобувача: ідентифіковано фактори впливу на фіскальні та регулюючі домінанти оподаткування доходів громадян; охарактеризовано специфічні риси місцевого економічного розвитку на базі концепцій адміністрування податку на доходи фізичних осіб) (0,19 д.а.).

28. Десятнюк О. М., Ткачик Ф. П., Марченко Л. І. Особливості податкової гармонізації в Європейському Союзі в умовах турбулентності. *Наукові праці Науково-дослідного фінансового інституту*. 2022. № 1 (98). С. 24–33 (особистий внесок здобувача: обґрунтовано заходи позитивного впливу податкової політики на діяльність суб'єктів бізнесу та фінансово-економічний розвиток держави й регіонів в умовах воєнного стану) (0,22 д.а.).

29. Ткачик Ф. П. Податкові домінанти фінансового вирівнювання розвитку територій в умовах воєнного стану. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 74. С. 203–209 (0,79 д.а.).

30. Ткачик Ф. П. Роль податку на нерухоме майно у фіскальній політиці Європейського Союзу та економічному відновленні України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 5/2. С. 18–22 (0,72 д.а.).

31. Ткачик Ф. П. Вплив податкових інструментів фіскального федералізму на соціально-економічний розвиток територіальних громад. *Інтернаука. Серія: «Економічні науки»*. 2022. № 5 (61). С. 104–111 (0,78 д.а.).

32. Ткачик Ф. П. Кореляційний моніторинг фіскального федералізму у централізованій та децентралізованій системах Європейського Союзу. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 2. С. 261–270 (0,64 д.а.).

33. Десятнюк О. М., Ткачик Ф. П. Податкова політика в контексті стабілізації енергетичних ринків. *Фінанси України*. 2022. № 10 (323). С. 32–43 (особистий внесок здобувача: запропоновано рекомендації щодо

удосконалення процедур адміністрування окремих податків і зборів в контексті зниження податкового навантаження на суб'єктів господарювання, які отримують прибуток від здійснення енергозберігаючих й енергоефективних заходів) (0,43 д.а.).

34. Ткачик Ф. П. Імплементация фискального федерализма в систему міжбюджетних відносин в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/55> (0,68 д.а.).

35. Ткачик Ф. П., Дмитрів В. І. SWOT-аналіз фискальних детермінантів розвитку територіальних громад в Україні. *Бізнес Інформ*. 2023. Вип. 10. С. 315–320 (особистий внесок здобувача: досліджено ефективність застосування стратегічного SWOT-аналізу функціонування органів місцевого самоврядування на базі ключових параметрів фискальної політики та фискального федералізму) (0,33 д.а.).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

36. Tkachyk F. P., Krysovatyi A. I., Valihura V. A., Hutsul I. A., Dmytriv V. I. Fiscal Aspects of the Functioning of the Electronic Declaration System of Citizens' Income and Property in Ukraine. 2020 10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies. September 16-18 2020, Deggendorf, Germany. P. 532-536 (особистий внесок здобувача: проаналізовано основні показники оподаткування доходів громадян, на основі чого розраховано та побудовано прогноз фискальних втрат від оподаткування доходів у вигляді заробітної плати) (0,12 д.а.) (Scopus).

37. Ткачик Ф.П. Податкове консультування: навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2015. 252 с. (11,4 д.а.).

38. Krysovatyi A. I., Tkachyk F. P. Implementation of the principles of fiscal federalism under conditions of military risks and threats. *Grail Of Science*. 2022. №

12-13. С. 91–94 (за матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. «An integrated approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary» (м. Вінниця – м. Відень, 29 квітня 2022 р.) (особистий внесок здобувача: доведено спроможність ефективної бюджетно-податкової політики, яка ґрунтується на принципах фіскального федералізму в контексті підсилення соціально-економічного розвитку України) (0,09 д.а.).

39. Ткачик Ф. П. Сучасні особливості надання податкових консультацій фіскальними органами в Україні. *Економічний розвиток держави та регіонів в умовах трансформаційних змін*: матер. Міжн. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 2627 вересня 2014 р.). Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2014. С. 138–140 (0,2 д.а.).

40. Ткачик Ф. П., Гуцул І. А. Сучасна концепція фіскального регулювання інвестиційної діяльності. *International Scientific Conference Economy and Society: modern foundation for human development: Conference Proceedings, Part 2.* (Leipzig, October 31th, 2016). Germany: Baltija Publishing, 2016. Р. 224–226 (особистий внесок здобувача: досліджено закономірності використання інструментів фіскальної політики в контексті стимулювання інвестицій) (0,11 д.а.).

41. Ткачик Ф. П., Атаманець Ю. П., Яцканич А. В. Шляхи вдосконалення митного та податкового контролю в Україні. *Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії*: Матер. III Міжн. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 травня 2019 р.). Дніпро: ДДАБА, 2019. С. 125–128 (особистий внесок здобувача: досліджено міжнародні специфікації податкового контролю) (0,08 д.а.).

42. Ткачик Ф. П., Дмитрів В. І. Соціокультурні тенденції розвитку податкового консультування в Україні. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку міжнародних економічних відносин і світового господарства*: Матер. Міжн. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький – м. Сатанів, 19-20 квітня 2019 р.) Сатанів: КНУ, 2019. С. 39–43 (особистий внесок здобувача: досліджено тенденції консультаційно-сервісної діяльності податкових органів) (0,13 д.а.).

43. Ткачик Ф. П. Електронні сервіси адміністрування ПДВ в Україні. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір* : Зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 10 вересня 2019 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 54–56 (0,14 д.а.).

44. Ткачик Ф., Кучмач Б. Діджиталізація соціально-економічних процесів в Україні та Польщі. *International Scientific Conference Information potential of socio-economic development of the state and regions* : Conference Proceedings, April 20, 2020. Gromadka, Poland: GOKiB. P. 48–51 (особистий внесок здобувача: досліджено особливості впливу діджиталізації на оподаткування та соціально-економічний розвиток) (0,09 д.а.).

45. Ткачик Ф. П. Фіскальний федералізм у фінансовій системі США. *Проблеми та перспективи фінансової політики в умовах пандемічних процесів* : Матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (м. Тернопіль, 02 жовтня 2020 р.). Тернопіль: Вектор. 2020. С. 9–10 (0,11 д.а.).

46. Ткачик Ф. П. Детермінанти фіскального федералізму в контексті стимулювання розвитку територій. *Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції* : Зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь – смт. Ворохта, 9-20 листопада 2020 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 153–155 (0,15 д.а.).

47. Ткачик Ф. П. Податкова конкуренція як елемент фіскального федералізму Швейцарії. *Актуальні питання ефективного функціонування економічних систем: особливості, тенденції та перспективи*: Матер. міжнар. спец. наук. конф. (м. Хмельницький, 19 лютого, 2021 р.). Вінниця: МДЦ, 2021. С. 19–23 (0,2 д.а.).

48. Ткачик Ф. П. Вплив фіскального федералізму на економічний розвиток федеративних та унітарних держав. *Фінансова політика України: можливості та обмеження в умовах глобальних економічних шоків* : Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 березня 2021 р.) Київ: КНЕУ, 2021. С. 126–128 (0,16 д.а.).

49. Ткачик Ф. П., Варнавських О. П., Блощинська Х. А. Інформаційний потенціал та сервісне забезпечення контролюючих органів у сфері оподаткування. *Формування конкурентоспроможності національної економіки: трансформації в умовах розвитку інновацій* : Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 3-4 вересня, 2021 р.). Запоріжжя: КПУ, 2021. С. 93–97 (особистий внесок здобувача: запропоновано орієнтири удосконалення інформаційного та сервісного забезпечення діяльності контролюючих органів у сфері оподаткування) (0,07 д.а.).

50. Десятнюк О. М., Ткачик Ф. П. Архітектоніка моделей фіскального федералізму в країнах ЄС. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір*: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 8-9 вересня 2021 р.). Тернопіль : ЗУНУ. 2021. С. 21–23 (особистий внесок здобувача: досліджено специфічні риси функціонування моделей фіскального федералізму в країнах Європейського Союзу) (0,07 д.а.).

51. Ткачик Ф. П., Німуха Н. В. Моніторинг показників фінансування соціального захисту та соціального забезпечення жителів громади. *Перспективи розвитку економіки країни: світовий та національний аспекти* : Зб. тез наук. робіт уч. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 грудня 2021 р.). Одеса: ЦЕНДР, 2021. С. 63-66 (особистий внесок здобувача: проаналізовано та обґрунтовано частку бюджетних видатків на соціальний захист й соціальне забезпечення населення) (0,09 д.а.).

52. Ткачик Ф. П., Гуцул І. А., Крисовата К. В. Діалектика екологічного оподаткування в умовах суспільних трансформацій. *Formation of innovative potential of world science* : Proceedings of the III Intern. Scien. And Theor. Conf. (Tel Aviv, State of Israel, August 19, 2022). European Scientific Platform, 2022. P. 40-42 (особистий внесок здобувача: систематизовано пріоритетні напрямки ефективної розбудови екологічного оподаткування в Україні) (0,07 д.а.).

53. Десятнюк О. М., Ткачик Ф. П. Податковий потенціал та його значення в розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації* :

Зб. матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький – м. Херсон, 22 червня 2022 р.). Хмельницький–Херсон : ХНТУ, 2022. С. 12–14 (особистий внесок здобувача: обґрунтовано теоретико-методичні домінанти податкового потенціалу органів місцевого самоврядування) (0,11 д.а.).

54. Ткачик Ф. П. Специфікації збалансування бюджету: досвід Канади. *Восьмі Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія* : збірник наукових праць (м. Тернопіль, 15 листопада 2022 року). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 151-152 (0,14 д.а.).

55. Ткачик Ф. П., Карпінець В. В. Пріоритети забезпечення митної та податкової безпеки держави в умовах ризиків воєнного часу в Україні. *Антикризове регулювання економіки у 2023 році: теорія та практика в умовах європейської інтеграції України* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 лютого 2023 р.). Львів–Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 188–190 (особистий внесок здобувача: досліджено актуальні аспекти митно-податкової політики в сучасних реаліях домінування мультиаспектних ризиків) (0,08 д.а.).

56. Ткачик Ф. П., Карпінець В. В. Фіскальна політика у системі публічних фінансів. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації* : Зб. тез допов. XX Міжнар. наук.-практ. конф. мол. вч. (м. Тернопіль, 19 травня 2023 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 604–606. (особистий внесок здобувача: обґрунтовано необхідність гармонізації фіскальної політики України з світовими нормами та стандартами) (0,08 д.а.).

57. Ткачик Ф. П., Малінський Д. М. Удосконалення фіскальної політики в контексті стабілізації й розвитку економіки держави. *Актуальні питання фінансової теорії та практики* : Збірн. матер. Десятої заоч.-дистанц. конф. студентів і молодих вчених (м. Тернопіль, 26 квітня 2023 р.). Ч. 2. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 183–184. (особистий внесок здобувача: сформульовано пріоритети фіскальної політики держави в контексті стабілізації й розвитку економіки України) (0,06 д.а.).

УХВАЛИЛИ:

Враховуючи актуальність теми дослідження, його наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, визнати докторську дисертацію Ф. П. Ткачика на тему: «Новітня архітектоніка фіскального федералізму» завершеною кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем самостійно, що містить науково обґрунтовані положення та рекомендації щодо вирішення проблеми ефективної реалізації новітньої архітектоніки фіскального федералізму в контексті забезпечення суспільного добробуту й сталого економічного розвитку.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, є обґрунтованими й достовірними, забезпечуються інтегрованим науковим підходом до розв'язання поставлених завдань, критичним опрацюванням значної кількості літературних джерел, застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Структура дисертації характеризується логічністю побудови та єдністю змісту. Дисертаційна робота написана українською мовою, стиль її викладу є доступний для сприйняття, зрозумілий, цілісний та об'єктивний.

Дисертаційна робота Ф. П. Ткачика на тему: «Новітня архітектоніка фіскального федералізму» відповідає принципам академічної доброчесності. Використані в дисертації та наукових публікаціях тексти, ідеї, розробки, матеріали інших авторів супроводжуються посиланням на цих авторів чи на джерело опублікування.

За результатами дисертаційної роботи опубліковано 57 наукових праць, у тому числі: 1 одноосібну монографію, 2 публікації у колективній монографії, 30 статей у наукових фахових виданнях України (у тому числі 2 статті у виданнях, що внесені до реєстру міжнародних баз Web of Science), 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав (з них 1 стаття – у виданні, що внесене до реєстру міжнародної наукометричної бази Scopus) і 22 наукових праці, в яких додатково відображено наукові результати дисертації. Загальний обсяг наукових праць, опублікованих автором особисто – 51,17 д. а.

Внесок здобувача в наукових працях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано у наведеному списку публікацій. Зміст опублікованих наукових праць здобувача відповідає основним положенням і проблемам, які розглядаються в дисертаційній роботі.

Докторська дисертація Ф. П. Ткачика на тему: «Новітня архітектура фінансового федералізму» відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Докторська дисертація Ф. П. Ткачика на тему: «Новітня архітектура фінансового федералізму» відповідає вимогам, передбаченим пунктами 7–9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р.

Вищевикладене дає підстави рекомендувати дисертаційну роботу Ф. П. Ткачика на тему: «Новітня архітектура фінансового федералізму» до розгляду в спеціалізованій вченій раді Д 58.082.01 Західноукраїнського національного університету.

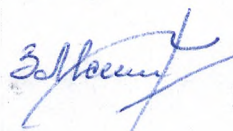
Рецензенти:

Завідувач кафедри міжнародних відносин та дипломатії,
д.е.н., професор

Оксана ТУЛАЙ

Професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
д.е.н., професор

Зоряна ЛОБОДИНА

Доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
д.е.н., доцент

Богдан МАЛИНЯК

